

Ivan Nimac

HRVATSKE KATOLIČKE MISIJE U SR NJEMAČKOJ

UVOD

Povod je za ovu temu moje višegodišnje iskustvo u pastoralnom radu s migrantima i među migrantima, hrvatskim radnicima na »privremenom radu« u SR Njemačkoj.

Osim poteškoća koje selilačkom pastoralu nameću objektivne prilike, često je nepoznavanje uloge koju misija i misionar imaju u Crkvi velika zapreka pastoralnoj djelatnosti. Poznavati mjesto i ulogu misije i misionara u cjelokupnoj organizaciji selilačkog dušobrižništva omogućuje pravilan odnos prema svima onima koji su u Crkvi zaduženi za pastoral selilaca. Dušobrižništvo naime nije zadatak pojedinaca, nego briga sveopće Crkve.

Od velike je važnosti za selilačko dušobrižništvo shvaćanje i poštivanje uloge mjesne Crkve, one u domovini ili u mjestu boravka. Na taj način bit će izbjegnuti mnogi antagonizmi i nesporazumi. Selilački pastoral mora uvijek uvažavati jedinstvo i mnogolikost Crkve. Misionar ne radi u svoje ime te zato njegov apostolski rad mora odgovarati ulozi koju mu dodjeljuje Crkva.

Uloga misije i misionara ovisi i o potrebama vjernika. Zato misionar treba stalno pratiti razvoj socijalnih uvjeta i duhovnog raspoloženja migranata. Ipak taj rad ne smije biti pomodan, nego cjelovit. Dušobrižništvo migranata mora biti u jedinstvu svih funkcija Crkve: riječju, liturgijom i djelima ljubavi. Pri tom se ne smije zanemariti mogućnosti koje pružaju prilike da se radi na zbližavanju kršćana i svih ljudi te naviještanje Evanđelja onima koji nisu, ili nisu potpuno, evangelizirani.

Ovo razmatranje ima pred očima hrvatske misije u Njemačkoj i ulogu koju im je Crkva povjerila među hrvatskim radnicima na radu u toj zemlji.

Počeci i organizacijski rast

Već prije ugovora između SR Njemačke i SFR Jugoslavije o zapošljavanju jugoslavenskih radnika u Njemačkoj (stupio na snagu 4. 2. 1969) u toj zemlji je radilo oko 150 tisuća radnika iz Jugoslavije. Te godine broj radnika se udvostručio, a slijedećih godina neprestano povećavao.¹ Iako je od kraja 1973. godine prestala mogućnost zapošljavanja novih radnika iz Jugoslavije, odlaskom članova obitelji broj naših ljudi u Njemačkoj neprestano je rastao. Godine 1978. bilo ih je službeno prijavljeno

¹ Usp. Bundesanstalt für Arbeit, nav. mj.

610 tisuća². Iako nema točnih statističkih podataka o hrvatskim radnicima u Njemačkoj, ipak se iz jugoslavenskih i njemačkih izvora može zaključiti da je među jugoslavenskim radnicima daleko najveći broj Hrvata.³

O prisutnosti Crkve među hrvatskim iseljenicima i radnicima u inozemstvu dokumentirano govori zbornik: »Katolička Crkva i Hrvati izvan domovine«.⁴ Zbornik je izišao o 10. obljetnici dokumenta »De pastorali migratorum cura« i osnivanja Vijeća BK za hrvatsku migraciju (1969-1979). O odnosu Crkve prema hrvatskim selilačkim masama napisao je nadbiskup Kuharić u uvodnoj riječi zbornika: »Ljubav i dužnost nalagale su našoj Crkvi da čini ono što može i mora da bude spasiteljska prisutnost među našim iseljenicima«⁵

Budući da je najveći broj hrvatskih vjernika otišao na rad u SR Njemačku i Crkva je najveći broj svećenika, časnih sestara i laika poslala u tu zemlju da budu »s njima i za njih prijatelji i braća, utočište i zaštita« (nadb. Kuharić). I prije masovnog dolaska radnika u Njemačku koji je bilo nekoliko svećenika koji su pastorizirali hrvatske vjernike u toj zemlji. Bilo je već nekoliko misijskih postaja s hrvatskim svećenicima koji su radnicima pružali duhovne i materijalne usluge. Prvi svećenik iz domovine odlazi kao misionar našim radnicima krajem 1965. godine. Slijedećih godina pošlo je još nekoliko svećenika.⁶

Godina 1969. bila je godina prekretnica u organizaciji hrvatskog dušobrižništva u Njemačkoj. Tada se broj naših ljudi u Njemačkoj udvostručio, te godine je izdan papinski dokumenat o preuređenju pastoralne migranata i osnovano Vijeće BK za hrvatsku migraciju. Slijedećih godina naša Crkva šalje veliki broj svećenika u sve zemlje Zapadne Evrope. U SR Njemačkoj osnivaju se nove misije u kojima osim svećenika djeluju pastoralni suradnici — časne sestre i laici. Uz organizaciju dušobrižništva organizira se usporedno i socijalna služba koju organizira i vodi njemački Caritas uz suradnju s hrvatskim misijskim centrima.

Hrvatske katoličke misije u Njemačkoj imaju — osim u spomenutim biskupijama: Freiburg, Paderborn i Regensburg — status dušobrižničkih misija. Godine 1979. u Njemačkoj su djelovale 82 misije u kojima je radilo 98 svećenika; 78 pastoralnih suradnika, a u organizaciji Caritasa bio je zaposlen 91 socijalni radnik.⁷

² Usp. H. Kühn, nav. mj. str. 8.

³ Usp. Bundesanstalt für Arbeit, nav. mj.; I. Baučić, Neka suvremena obilježja i problemi vanjskih migracija jugoslavenskih radnika, u: Sociologija 2 (1973) str. 183-214.

⁴ Vijeće za hrvatsku migraciju (izdavač), Katolička Crkva i Hrvati izvan domovine — Spomen-spis o 10. obljetnici papinskog dokumenta »De pastorali migratorum cura« i osnivanja Vijeća BK za hrvatsku migraciju 1969-1979. Zagreb 1980. (U daljnjem tekstu: Zbornik)

⁵ Zbornik, str. 6.

⁶ Zbornik, str. 203-209.

⁷ Zbornik, str. 300.

Sve misije imaju urede u kojima se primaju stranke i vode župske knjige, a većina misija ima uređene prostorije koje — prema Instrukciji br. 34.3 — migranti mogu posjećivati kao svoje sjedište i gdje će njegovati vrednote i darove svoga duha.

Eklezijalna uloga misija

Migracije su donijele mnoštvo problema i otvorile mnoga pitanja u Crkvi i u društvu. Crkva se pri tom najviše trudi da »suvremenoj pokretljivosti odgovori dušobrižničkom pokretljivosti«. ⁸ To je međutim navodi na daljnja razmišljanja o svojoj naravi: o univerzalnosti i nezavisnosti na pojedino područje, narod i kulturu. »To je problem u osnovi eklesiološki, pripada učenju o Crkvi. Problem je to koji zaokuplja svu Crkvu, navodeći je da se zamisli o svojoj istinskoj naravi, o svojoj pravoj biti«. ⁹

Kršćanin pripada Crkvi. On u Crkvi nije nikada stranac: ni u domovini, ni u inozemstvu; ni u Crkvi krštenja, ni u Crkvi boravka. Seljenjem katolici ne prelaze »iz Crkve u Crkvu«. Oni ipak ne umanjuju značenje mjesne Crkve, nego upravo potvrđuju otajstvo sveopće Crkve u svakoj mjesnoj Crkvi. Zato se pojava seljenja pokazuje kao povlašteno područje na kojem je Crkva pozvana da pruži svjedočenje svoga sveopćeg poslanja. ¹⁰ Hrvatski vjernici u Njemačkoj nisu tek prolaznici u toj mjesnoj Crkvi. »Tko je samo u prolazu ostaje stranac, ne uključuje se, opet će otići« — piše Beyer. ¹¹ A hrvatski vjernici u Njemačkoj pripadaju toj mjesnoj Crkvi i u njoj žive otajstvo Crkve. Oni pripadaju Crkvi u Njemačkoj, a da se nisu odrekli domovinske Crkve. Crkva živi ne samo u jednom mjestu, pokrajini ili državi, nego i u jednom narodu gdje god taj narod živio. Kao što partikularne Crkve ne umanjuju općenitost Crkve tako i pripadnost Crkvi stanovanja ne umanjuje pripadnost Crkvi koja ga rodila i odgojila. »Crkva je jedna unatoč ljudskoj rascjepkanosti, sveta unatoč grešnosti svih njezinih članova, sveopća unatoč privezanosti za pojedino područje i kulturu. Sva ta paradoksalna svojstva ona posjeduje kao dar i zadatak«. ¹²

Hrvatske misije i njemačka Crkva

Stav njemačke Crkve prema stranim radnicima formuliran je u već citiranom dokumentu Njemačke sinode. Osnovno je polazište Si-

⁸ Papa Pavao VI u govoru sudionicima Evropskog sastanka o dušobrižništvu emigracije

⁹ J. Beyer, Crkveni temelj selilačkog dušobrižništva, u: Odgovornost Crkve u svijetu migracije, Zagreb 1980. str. 107.

¹⁰ Usp. Završni dokument Prvog svjetskog kongresa za dušobrižništvo selilaca i turista u Rimu 1979. — Odgovornost Crkve u svijetu migracije, str. 289-306.

¹¹ J. Beyer, nav. mj.

¹² R. Brajčić — M. Zovkić, Dogmatska konstitucija o Crkvi I., Zagreb 1977. str. 270.

node da Crkva »muke i potrebe skupina koje su na rubu društva i svih potlačenih smatra svojim mukama i potrebama te želi biti odvjetnicom i zaštitnicom njihovih prava. To služenje obuhvaća sve strance i sve koji su u nevolji bez razlike na njihovo porijeklo i religiju. Ipak Crkva ima osobitu odgovornost za katolike i sve one koji ispovijedaju vjeru u Krista; jer upravo u uzajamnoj povezanosti sviju u Crkvi, Crkva se očituje kao znak jedinstva svega čovječanstva«. ¹³

Pastoralna odgovornost za strance spada u prvom redu na biskupiju u kojoj stranci žive. »Kao dio opće Crkve ona ima šansu da vjernike iz mnogih zemalja ujedinjuje u jedinstvu Božjeg naroda.« ¹⁴ Sinoda upozorava sve njemačke katolike »da je svaki inozemni vjernik već od početka punopravni član župske zajednice u kojoj boravi«. ¹⁵

Posebna odgovornost mjesne Crkve prema stranim radnicima očituje se u ustrojstvu posebnog dušobrižništva za strance: »Premda je za dušobrižništvo svoje inozemne kršćanske braće u prvom redu odgovorna mjesna Crkva, njemački svećenici i zajednice vjernika moraju biti svjesni činjenice da oni sami ne mogu ispuniti tu zadaću već da je inozemcima prijeko potrebna pastoralna pomoć svećenika svoga jezika i svoga mentaliteta«. ¹⁶ Sinoda određuje da se osnivaju dušobrižničke misije te da se promiče »stvaranje ustanova koje služe životu zajednice i odgojno-obrazovnoj djelatnosti. Organizacijski preduvjeti i financijska sredstva moraju odgovarati onome što bi u sličnim slučajevima bilo dodijeljeno njemačkim župskim zajednicama«. ¹⁷

U ovom dokumentu Crkva u Njemačkoj zauzima se za bolji položaj inozemnih radnika u njemačkom društvu te osuđuje razne oblike diskriminacije i izrabljivanja. Crkva je svjesna činjenice da se položaj stranaca u društvu ne može riješiti u kratko vrijeme te zato preporuča što bolju organizaciju crkvenih i izvanckrvenih socijalnih služba. ¹⁸

Sinoda također preporuča djelovanje na javno mnijenje »da se stav stanovništva SR Njemačke prema strancima izmijeni, diferencira i poboljša pa da se tako olakša njihovo uključivanje u društvo«. ¹⁹

Sve to Crkva u Njemačkoj postavlja sebi u zadatak koji se treba ostvariti na razini biskupija i župskih zajednica u kojima migranti žive. Ipak najvažniju ulogu u vjerskom životu inozemaca ima misija kao mjesto i sredstvo spasiteljskog služenja Crkve. Zauzetost njemačke Crkve za inozemne radnike konkretno se najbolje ostvaruje kroz rad inozemnih misija. Toga je Njemačka sinoda potpuno svjesna te zato njemačkim svećenicima i vjernicima nalaže da »oni moraju na svećenički i partnerski način surađivati s inozemnim dušobrižnicima i njihovim suradnicima«. ²⁰

¹³ Ausländische Arbeitnehmer, B. I.

¹⁴ Ausländische Arbeitnehmer, C. I. 1. 2.

¹⁵ Ausländische Arbeitnehmer, C. I. 1. 3.

¹⁶ Ausländische Arbeitnehmer, C. I. 2. 1.

¹⁷ Ausländische Arbeitnehmer, C. I. 2. 4.

¹⁸ Ausländische Arbeitnehmer, C. II. 6.

¹⁹ Ausländische Arbeitnehmer, C. II. 7.

²⁰ Ausländische Arbeitnehmer, C. I. 2. 1.

Koliko se ta suradnja ostvaruje na razini biskupija i njemačkih župa može se ocijeniti prema odgovorima inozemnih dušobrižnika u anketi koju je proveo B. Gottlob.²¹

Veliki dio misionara (62,6%) smatra da bi se mjesni ordinarij morao više brinuti o inozemnih radnicima. Još više misionari očekuju od biskupijskog referenta za strance: 75,6% misionara smatra da se referenti trebaju više zauzimati za strance kod biskupijske uprave; 40,1% misionara misli da referenti nedovoljno utječu na njemačke župe i župnike na suradnju s misijama. Misionari su kritični i prema angažiranju samih referenata koji bi trebali više posjećivati inozemne misije i biti otvoreniji prema problemima stranaca.

Izjednačenje misionara s njemačkim svećenicima u materijalnim primanjima uglavnom je riješeno na zadovoljstvo misionara. To se pak ne može reći za misije kao ustanove. Ni s prostorijama, ni s personalom, ni s financijskim sredstvima misije nisu tako opskrbljene kao njemačke župe. Gottlob navodi izjavu jednog misionara: »U misiji živi 11 tisuća Hrvata, a ja sam sam — bez sekretarice, bez župske pomoćnice, bez sestara«. ²² O uključivanju misija u život mjesne Crkve dosta kritički piše H. Becher: »Službene crkvene strukture ostaju nacionalne tj. bez uključivanja inozemaca u redovitu njemačku pastvu kao kape-lana ili župnika, ili pak u Biskupsku konferenciju, iako u dijaspori ima gradova u kojima su inozemci većina katolika«. ²³

Misionari nisu zadovoljni ni sa suradnjom njemačkih župnika. Oso-bito u pastoralnim problemima misionari očekuju bolju suradnju. O tome piše Gottlob: »Sve u svemu može se kazati da zajednička suradnja misionara i mjesnog klera općenito nije zadovoljavajuća«. ²⁴

Nedovoljna spremnost za suradnju sa strane njemačkih župnika očituje se najviše u pružanju usluga i kod korištenja župskih prostorija. Misionari se tuže (40,8%) na manjak suradnje njemačkih župnika u izmjeni informacija; na nedovoljnu pomoć u hitnim slučajevima socijalne skrbi (43,3%). I u sakramentalnom pastoralu misionari bi željeli više suradnje s njemačkim župnicima (23,9%). Posebno slaba suradnja između misija i njemačkih župa dolazi do izražaja u onim aktivnostima gdje se očituju različiti interesi njemačkog društva i inozemnih radnika. Tako npr. zajednička organizacija »Dana migranata« pokazala se kao neuspješan pokušaj.

Odgovornost za slabu suradnju ne leži samo na njemačkom svećenstvu. U mnogočemu i misionari su za to odgovorni. Instrukcija o pastoralnoj brizi za migrante nalaže misionarima »neka pažljivo obdržavaju biskupijske pastoralne norme; ujedinjeni u bratskoj slozi s biskupijskim svećenicima, osobito župnicima, neka se posvete spasavanju

²¹ B. Gottlob, nav. mj. str. 164-199.

²² B. Gottlob, nav. mj. str. 170.

²³ H. Becher, Kirchen und ausländische Arbeitnehmer, u: Bundesarbeitsblatt 7/8 (1971), str. 488.

²⁴ B. Gottlob, nav. mj. str. 184.

duša; neka prisustvuju biskupijskim skupovima; neka marljivo pohađaju skupove na kojima se proučavaju moralna i liturgijska pitanja«. ²⁵ Ti su skupovi prigoda za upoznavanje mjesnog klera i upoznavanje mjesnog klera s problemima migranata. Međutim više od polovice inozemnih misionara nikako ili vrlo rijetko sudjeluju na tim sastancima. Hrvatski su misionari ipak najmarljiviji u tom načinu traženja kontakta i suradnje s njemačkim svećenicima. Hrvatski svećenici sudjeluju 67,1% »gotovo uvijek« na svećeničkim sastancima. ²⁶

Uza sve neuspjehe i nedostatke koje prate nastojanje Crkve u SR Njemačkoj da se ostvari potpuna jednakost i suživot vjernika različitih nacija to ostaje i dalje zadaća koju treba učiti. Hrvatski svećenici i vjernici uče živjeti Crkvu na novi način, a Crkva u Njemačkoj uči se ostvarivati svoje poslanje na novi način. Jedinstvo i raznolikost »nisu samo odlike što ih Crkva posjeduje kao dar i sredstvo za izvršenje svog poslanja. To je i zadatak koji treba uvijek iznova prihvaćati i ostvarivati«. ²⁷

Hrvatske misije i domovinska Crkva

Gotovo u isto vrijeme Crkvi se u Hrvatskoj nametnula dvojaka problematika seljenja: jaki val seljenja u prekomorske zemlje i odlazak na privremeni rad u zapadnoevropske zemlje. Svaki oblik migracije ima svoje specifičnosti kojima se mora prilagoditi akcija Crkve. Uloga misije ovisi o vrsti migracije: »Prema stupnju njihove integracije i asimilacije u novu sredinu ovisi veća ili manja potreba veza s Crkvom u domovini«. ²⁸ Pretpostavlja se da će se iseljenici u prekomorskim zemljama integrirati i asimilirati u novu sredinu. Tim iseljenicima misije moraju pomoći da njihovo uključivanje u Crkvu i društvo u novoj sredini bude spontano i postupno. ²⁹ Također su realna očekivanja da će se veliki dio raddnika na radu u evropskim zemljama nakon dužeg ili kraćeg izbivanja povratiti u domovinu. Stoga ovima u Evropi Crkva intenzivno pomaže da sačuvaju svjesnu i osjećajnu vezu s domovinom u perspektivi povratka.

Teško je predvidjeti koliko će se hrvatskih vjernika iz SR Njemačke povratiti u domovinu. Njihov povratak ovisi o mnogim faktorima: mogućnost zapošljavanja u domovini, visina uštede, obiteljska situacija itd. ³⁰ U svakom slučaju nitko ne računa na skori povratak svih radnika iz inozemstva. Međutim, bez obzira na dužinu njihova izbivanja, boravak u inozemstvu ne isključuje hrvatskog vjernika iz života domaće Crkve. Kao što se Isus identificirao sa strancem i putnikom (Mt 25,42),

²⁵ Instr. PMC, br. 42.

²⁶ B. Gottlob, nav. mj. str. 295.

²⁷ R. Brajčić — M. Zovkić, nav. mj. str. 270.

²⁸ V. Stanković, O hrvatskoj inozemnoj pastvi, u: Crkva u novoj seobi naroda, str. 166.

²⁹ Usp. Instr. PMC, br. 10.

³⁰ Usp. I. Baučić, nav. mj.

tako se u životu naše Crkve »na određen način odražuje njezino vlastito lice putnice, hodočasnice na zemlji.«³¹ Misije u inozemstvu nisu proteze na tijelu domovinske Crkve, nego živi udovi mističnog Kristova tijela u hrvatskom narodu. U tome nema razlike između misija u prekomorskim zemljama i misija u Njemačkoj. Razlika je u ulozi misija s obzirom na budućnost migranata. Iz te budućnosti proizlaze različiti aspekti pastoralne djelatnosti. Pastoralne metode nisu pak taktika da se sačuvaju interesi lokalne Crkve ili nacionalne zajednice. Pastoralne metode su način služenja koji izvire iz naravi Crkve. Hrvatska nacionalna povijest i kulturno-crkvena tradicija su u službi migranata, u službi njihove budućnosti. »Crkva ne reklamira povijest kao kulisu za projekciju sadašnjih interesa — kaže Metz. Naprotiv, povijest spasenja sadrži određenu anticipaciju budućnosti, kao budućnosti onih koji doživljavaju beznade, neuspjehe i nevolje.«³²

U selilačkim prilikama i neprilikama hrvatska katolička baština kao kršćansko iskustvo pruža nadu za budućnost.

U iseljeničkim prekomorskim misijama hrvatska kršćanska baština i katolička vjernost potvrđuju se kao oslonac za novo crkveno zajedništvo. To potvrđuju i naši biskupi u zajedničkoj poslanici »Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata«: — »Živeći izvan domovine ti naši ljudi ipak gotovo posvuda nalaze svoju braću po vjeri te u bratskim katoličkim crkvama drugih naroda doživljavaju kako katolik nigdje nije sasvim sam u tuđini. To je prilika da u ovom našem jubileju izrazimo posebnu zahvalnost djedovima koji su kroz sve nevolje povijesti sačuvali katoličko jedinstvo«³³.

Iskustvo naše Crkve naviješta nadu i s obzirom na budućnost naših radnika na radu u Njemačkoj. Na to iskustvo poziva se i nadbiskup Kuharić u poruci za »Iseljenički dan« 1979. godine: »Hrvati koji već stoljećima žive izvan domovine, a sačuvali su svoju svijest i jezik, mogu to najviše zahvaliti Crkvi. Uporabom svoga jezika u Crkvi sačuvali su svoj jezik i u obitelji. Svaka crkvena ustanova u okviru inozemnog dušobrižništva je kutak domovine«³⁴. Zato Nadbiskup u istoj poslanici poziva vjernike da trebaju dolaziti na hrvatsku misu i onda kad već dobro poznaju jezik nove sredine. Još jasniji zahtjev hrvatskim misijama i misionarima o čuvanju i očuvanju hrvatskog jezika izražen je u biskupskoj poruci za »Iseljenički dan« 1977. godine. U toj poslanici nadbiskup Kuharić, u ime hrvatskog episkopata, formulira cilj evanđeoskog naviještanja u iseljeničkim uvjetima: »da se naši ljudi u inozemstvu sačuvaju i kao čestiti ljudi, i kao dobri vjernici, i kao pravi sinovi svoga hrvatskog naroda«. U toj poslanici naglašava se važnost kateheze na hrvatskom jeziku, »što nije od male važnosti, ako se ima u vidu činjenica kako se djeca iseljenika brzo prilagođuju novoj sredini, a zabora-

31 Papinsko vijeće za dušobrižništvo selilaca i turista, Pismo biskupskim konferencijama o Crkvi i svijetu u pokretu

32 J. B. Metz, Glaube in Geschichte und Gesellschaft, Mainz 1977. str. 79.

33 Cit. prema Zborniku, str. 57.

34 Poslanica je u cijelosti objavljena u Zborniku, str. 64-66.

vljaju materinji jezik«³⁵. Da takav zahtjev, osobito s obzirom na mladu generaciju, može biti djelotvoran i koristan samo u perspektivi povratka jasno je i piscu poslanice koji je na drugom mjestu kazao: »Hrvatska živi samo u Hrvatskoj i nigdje je drugdje nema; za svakoga Hrvata koji iz nje ode ona je manja«³⁶.

Crkva u Hrvatskoj živi u nadi povratka njezine djece. Ona im služi na takav način da im povratak bude lakši. Štoviše ona ih poziva na povratak. I pri tom nema nikakvih nacionalističkih motiva, ni uskogrudnosti naprema lokalnim Crkvama u kojima radnici žive. Sam je papa Ivan Pavao II, obraćajući se hrvatskim vjernicima u Njemačkoj, pozvao ih da misle na svoju budućnost u domovini: »I dok ovdje radite neka vaše misli budu uz vaše roditelje, uz vaše obitelji, uz vašu djecu koji su ostali u Hrvatskoj... Ostanite im uvijek vjerni! Ponavljajući sa psalmistom koji je molio: 'Nek se osuši desnica moja, Jeruzaleme, ako tebe zaboravim' — i vi kažite: Nek se osuši desnica moja, Bože. ako zaboravim svoju Crkvu, svoju obitelj i svoj hrvatski narod«³⁷.

Uloga misije u razvijanju osjećajne, kulturne i crkvene veze s domovinom je nezamjenjiva. Međutim, misije mogu ispuniti svoju ulogu samo uz pomoć i zalaganje cijele Crkve u domovini. »Najodgovorniji i najkompetentniji nosioci te brige jesu hrvatski biskupi i redovnički poglavari. Time se ne umanjuje suodgovornost hrvatskog svećenstva i Božjeg naroda« — kaže se u jednoj rezoluciji svećenika³⁸.

Preko Vijeća za hrvatsku migraciju, nacionalnog ravnatelja i delegata u Njemačkoj naši biskupi snose aktivnu suodgovornost s njemačkom Crkvom za rad hrvatskih katoličkih misija. Posebna briga naših biskupa očekuje se u osobnim posjetima misijama i kontaktima s misionarima. Do godine 1980. čak su 13 naših biskupa posjetili hrvatske misije u SR Njemačkoj. I redovnički poglavari često posjećuju svoje svećenike koji rade kao misionari³⁹.

»Od kapitalne je važnosti — piše Šagi-Bunić — da naše katoličke vjerničke zajednice kod kuće njeguju i razvijaju svoju povezanost s tim svojim članovima, s tim udovima svoga tijela koji se sada nalaze daleko, možda rastepeni na više kontinenata. A s druge strane, treba omogućiti da se svi ti rastepeni članovi istinski i zbiljski osjećaju povezanima sa svojom zajednicom na rodnoj grudi«⁴⁰. Proslavom »Iseljeničkog dana« u prvu nedjelju iza Božića Crkva naša ispovijeda i oživljuje u svijesti svih svojih članova, osobito u inozemnim misijama i župskim zajednicama u domovini, duhovno jedinstvo svojih udova unatoč rastepenosti i selilačkim prilikama.

³⁵ Poslanica je objavljena u knjižici: Kateheza suvremenih selilaca (Priredilo Vijeće BK za hrvatsku migraciju), Zagreb 1978. str. 27-32.

³⁶ U govoru vjernicima u Vancouveru; »Glas Koncila«, br. 23, 1970.

³⁷ Verlautbarungen des Apostolischen Stuhls 25, Papst Johannes Paul II. in Deutschland, Bonn 1980. str. 96.

³⁸ Rezolucija Teološko-pastoralnog tjedna za svećenike u Zagrebu, 26-29 siječnja 1971. »Problemi u vezi s dušobrižništvom selilaca«, Bogoslovska smotra XLI (1971) str. 343.

³⁹ Usp. Zbornik, str. 56

⁴⁰ T. Šagi-Bunić, Crkva i domovina, Zagreb 1970. str. 74.